

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i:	Y Pwyllgor Gwaith
Dyddiad:	Dydd Llun 17eg o Awst, 2020
Pwnc:	Y Sefyllfa Ddiweddaraf ar Gynllunio a Chyflawni Adferiad o'r Coronafeirws
Deilydd (Deiliaid) Portffolio:	Arweinydd y Cyngor a holl Aelodau'r Pwyllgor Gwaith
Pennaeth Gwasanaeth/ Cyfarwyddwr:	Annwen Morgan Prif Weithredwr
Awdur yr Adroddiad: Rhif Ffôn: E-bost:	Dylan J Williams, Dirprwy Brif Weithredwr 01248 752 499 dylanwilliams@ynysmon.gov.uk
Aelodau Lleol:	Yr holl Aelodau Etholedig

A –Argymhelliad/argymhellion a rheswm/rhesymau
<p>Argymhellion:</p> <p>a) Rhyddhau £200,000 o'r Cyfraniadau Refeniw sydd ar gael i'r Gronfa Wrth Gefn a glustnodwyd (balans cyfredol £842,917) er mwyn ariannu cost datblygu cynlluniau cyfalaf â blaenoriaeth a gweithio tuag at sicrhau cyllid grant cyfalaf ychwanegol i roi'r cynlluniau hynny ar waith.</p> <p>b) Dadneilltuo 25% o gyllideb teithio a chynhaliaeth 2020/2021 (£115,420) a'i ail-neilltuo i waith adfer brys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • arbrawf rhithwir Cyswllt Môn yn holl lyfrgelloedd yr Ynys • galluogi trawsnewid prosesau busnes cyn gynted â phosibl • Cyflwyno system ddigidol a phe cyn hyfforddi newydd i wella a mireinio monitro gwaith rheoli contractau, adrodd arnynt a gwireddu buddion

1. Cyflwyniad

- 1.1 Yn ei gyfarfod ar 13eg Gorffennaf 2020, cytunodd y Pwyllgor Gwaith ar strwythurau a chyfrifoldebau mewnol i oruchwylio datblygiad pellach y Cyngor Sir a'r Ynys a'i adferiad o'r coronafeirws. Ers cyfarfod diwethaf y Pwyllgor Gwaith, mae gwaith blaenoriaethu a chanolbwyntio wedi parhau i fod ar sicrhau llacio mwy ar y cyfyngiadau symud, cadw swyddogion a phreswylwyr yn ddiogel, cyflawni canlyniadau cadarnhaol wrth gydweithredu'n ystyrlon â phartneriaid a rhanddeiliaid perthnasol.
- 1.2 Mae'n parhau i fod yn gyfnod heriol ac ansicr i drigolion, cymunedau a busnesau. Er mwyn llacio mwy ar y rheolau, mae'n ofynnol defnyddio / glynu wrth fesurau diogelwch newydd, wrth hefyd geisio ei gwneud yn bosib i breswylwyr gymdeithasu, i fusnesau fasnachu'n fwy rhydd, ac i dwristiaid a pherchnogion ail gartrefi ymweld â'r Ynys eto. Mae cydymffurfio â chanllawiau diogelwch, cymryd cyfrifoldeb personol ac ymddwyn yn briodol yn hynod bwysig i sicrhau lleihau i'r eithaf ar achosion newydd o'r coronafeirws a gostwng y tebygolrwydd o achosion yn lleol.
- 1.3 Bwriwyd ymlaen gyda'r gweithgareddau, wrth hefyd ystyried a chynllunio ar gyfer ail don bosibl o achosion positif dros yr wythnosau a'r misoedd nesaf. Mae'r heriau a'r ansicrwydd yn ei gwneud hi'n hanfodol bod y Cyngor Sir yn gwreiddio manteision gweithio'n ddiogel ac yn wahanol yn ei arferion ac yn eu defnyddio i'r eithaf.

2. Pwrpas

- 2.1 Rhoi'r sefyllfa ddiweddaraf i'r Pwyllgor Gwaith ar waith cynllunio a chyflawni adferiad lleol a sicrhau cefnogaeth i benderfyniadau a wneir yn syth.

3. Trosolwg ar Adfer / Llacio'r Cyfyngiadau Symud

- 3.1 Yn ystod mis Gorffennaf a dechrau mis Awst gwnaeth Llywodraeth Cymru newidiadau cenedlaethol pwysig i lacio'r cyfyngiadau symud:
  - a) 6^{ed} o Orffennaf – codi'r gofyn i aros yn lleol (radiws 5 milltir) ac atyniadau awyr agored i ymwelwyr yn agor
  - b) 11^{eg} o Orffennaf - llety hunangynhwysol yn agor
  - c) 13^{eg} o Orffennaf - siopau trin gwallt, y rhan fwyaf o atyniadau dan do, mannau awyr agored ar gyfer tafarndai, bariau, caffis a bwytai yn agor
  - d) 20^{fed} o Orffennaf - meysydd chwarae a chanolfannau cymunedol yn agor
  - e) 25^{ain} o Orffennaf - llety gyda chyfleusterau a rennir (meysydd gwersylla, hosteli a gwestai) yn agor
  - f) 27^{ain} o Orffennaf - salonau harddwch, stiwdios tatŵ, sinemâu dan do, orielau, a'r farchnad dai yn agor yn llawn
  - g) 3^{ydd} o Awst - mannau dan do tafarndai, caffis, bariau a bwytai yn agor
  - h) 10^{fed} o Awst – chyfleusterau hamdden dan do yn agor

3.2 Mewn ymateb, mae'r Cyngor Sir wedi gwneud sawl penderfyniad lleol i sicrhau y cydymffurfir â hyn a'i gwneud yn bosib i'r sefydliad, swyddogion, preswylwyr, a busnesau lleol symud i'r 'normal nesaf' yn ddiogel ac yn effeithiol:

- a) 2^{il} o Orffennaf - Canolfan Ailgylchu Gwalchmai yn agor gyda'r system archebu ymlaen llaw
- b) 6^{ed} o Orffennaf - Saith llwybr troed cyhoeddus a holl feysydd parcio arfordirol y Cyngor yn agor, gyda gwasanaeth 'clicio a chasglu' yn cychwyn yn llyfrgelloedd Caergybi a Llangefni
- c) 13^{eg} o Orffennaf - Ysgolion Ynys Môn yn agor am wythnos fel rhan o gynlluniau "Ailgydio, Dal i fyny a Pharatoi ar gyfer yr haf a mis Medi" Llywodraeth Cymru.
- d) 13^{eg} o Orffennaf - saith llithrfa arfordirol heb staff a tair llithrfa arfordirol â staff yn agor, ynghyd â thoiledau cyhoeddus a gwasanaeth llyfrgell dosbarthu i'r cartref ar gyfer unigolion sy'n gaeth i'w cartrefi.
- e) 20^{fed} o Orffennaf - Pencadlysoedd y Cyngor a'r Ganolfan Fusnes yn gallu gwneud lle i niferoedd cynyddol o staff nad oeddent yn gallu gweithio gartref (parhaodd mwyafrif y staff swyddfa i weithio gartref)
- f) 21^{ain} o Orffennaf – y gwasanaeth clicio a chasglu yn cychwyn yn llyfrgelloedd Amlwch a Phorthaethwy
- g) 24^{ain} o Orffennaf - y gwasanaeth clicio a chasglu yn cychwyn yn llyfrgelloedd Benllech a Biwmares
- h) 27^{ain} o Orffennaf - y gwasanaeth clicio a chasglu yn cychwyn yn Llyfrgell Rhosneigr
- i) 5^{ed} o Awst –Oriol Môn yn dechrau agor yn raddol
- j) 11^{eg} o Awst – canolfannau hamdden yn dechrau agor yn raddol

4. Datblygiad yr Adferiad Rhanbarthol

4.1 Cytunwyd ar y cylch gorchwyl olaf ar gyfer Grŵp Cydlynu Adferiad Gogledd Cymru (RCG), gyda'r nod o gydlynu gwaith datblygu a gweithredu strategaeth adfer ranbarthol. Mae Grŵp Cydlynu Strategol (SCG) ymateb brys Gogledd Cymru yn cael ei leihau, gyda'r RCG yn darparu'r strwythur a'r modd i sicrhau bod yr holl bartneriaid yn gallu cynllunio a darparu gweithgareddau adfer yn effeithiol.

4.2 Bydd yr SCG yn ailgymryd yr awenau unwaith eto os cyfyd yr angen, yn enwedig os bydd nifer yr achosion lleol yn cynyddu, neu os yw'n fwy tebygol y bydd ail don yn cyrraedd Gogledd Cymru.

4.3 Fel rhan o'r ymdrechion cydgysylltu rhanbarthol, mae Swyddogion y Cyngor Sir hefyd wedi bod yn cydweithredu i ddylanwadu ar broses paratoi cynllun adfer economaidd rhanbarthol a'i lywio. Caiff y gwaith hwn ei gydlynu gan swyddogion Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru, mewn partneriaeth â swyddogion Llywodraeth Cymru. Y disgwyl yw y bydd cynllun drafft yn ei le ddechrau mis Medi i'r RGC a sefydliadau sy'n bartneriaid ei ystyried. At hyn, comisiynwyd adolygiad rhanbarthol o effaith cyfnod yr argyfwng ar yr economi ymwelwyr.

- 4.4 Mae Cydweithredfa Gwella Gofal Cymdeithasol a Lles Gogledd Cymru wedi sefydlu Grŵp Adfer Iechyd a Gofal Cymdeithasol oedd yn dwyn i mewn Gyfarwyddwyr y Gwasanaethau Cymdeithasol ac Uwch-swyddogion o Fwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr. Pwrpas y grŵp fydd cydlynu'r raglen adfer iechyd a gofal cymdeithasol. Y flaenoriaeth nawr fydd ystyried pwysau'r gaeaf, y gwaith iechyd arferol sydd wedi pentyrru (oherwydd blaenoriaethu achosion Covid-19 mewn ysbytai), ail don bosib o Covid-19 yn y gaeaf a chynllunio ar gyfer y rhain i gyd.
- 4.5 Cydlynir y gwaith adfer gwytnwch cymunedol trwy Fwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus (Gwynedd a Môn). Mae gwaith cynllunio a pharatoi ar gyfer gweithdy ddechrau mis Medi yn mynd rhagddo, gyda'r nod o gytuno ar feysydd ymyrraeth â blaenoriaeth. Byddir yn canolbwyntio ar nodi lle a sut gall y Bwrdd ychwanegu gwerth at ymyrraethau lleol ac unigol sy'n cael eu datblygu gan wahanol sefydliadau sy'n bartneriaid.
- 4.6. Mae'r Cyngor Sir hefyd yn cydweithredu'n rhagweithiol trwy Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru i ddylanwadu ar raglenni ac ymyrraethau adfer cenedlaethol posibl a'u llywio, y gallai Llywodraeth Cymru eu cyflwyno a'u hariannu (i'w gweithredu trwy awdurdodau lleol).

5. Datblygiad yr Adferiad Lleol

- 5.1 Mae'r Cyngor Sir wedi canolbwyntio ar gamau gweithredu ar unwaith i hwyluso a chefnogi adferiad lleol, wrth hefyd edrych yn y tymor hwy (i gysoni a dylanwadu ar y camau a amlinellir uchod ar lefel ranbarthol a chenedlaethol a'u llywio). Mae cynlluniau gweithredu adferiad drafft wrthi'n cael eu paratoi o safbwynt economaidd, cyrchfan a gwasanaethau cymunedol / cymdeithasol.
- 5.2 Mae'r cynllun adfer economaidd lleol drafft wedi ei ystyried gan y Bwrdd Rhaglen Trawsnewid Gwasanaeth (dydd Iau y 6^{ed} o Awst) a'r Bwrdd Rhaglen Llywodraethu Corfforaethol (Dydd Gwener y 7^{fed} o Awst), mae manylion cynlluniau cyfalaf posibl a fyddai'n cefnogi adferiad hefyd wedi'u llunio a'u rhannu gyda Chymdeithas Llywodraeth Leol Cymru i geisio dylanwadu a sicrhau bod swm y cyllid cyfalaf a dderbynnir gan Lywodraeth Cymru yn cynyddu.
- 5.3 Yn gryno dyma sydd wedi'i wneud yn ddiweddar i gefnogi busnesau ac ysgogi'r economi lleol:
- a) Dosbarthwyd £25,000 i bum busnes Gogledd Ynys Môn fel rhan o Gynllun Adfywio Gogledd Môn a ariennir gan yr Awdurdod Datgomisïynu Niwclear
  - b) Dosbarthwyd £13,000 i dri busnes lleol trwy'r rhaglen Arfor
  - c) Mae 40 o fusnesau lleol wedi cael cefnogaeth trwy weinyddu grantiau "Cychwyn" Llywodraeth Cymru
  - d) Cysylltwyd â 450 o ymgeiswyr posib am gymorth grant Trethi Busnes a'u cynghori
  - e) Sicrhawyd cyllid Parth Menter Llywodraeth Cymru ar gyfer astudiaethau i ddatblygu, o bosib, ragor o gamau ychwanegol ar gyfer cynlluniau safleoedd ac eiddo presennol yn Llangefni a Chaergybi

- f) £628,000 wedi'i sicrhau gan Lywodraeth Cymru ar gyfer cynlluniau amddiffyn rhag llifogydd a gaiff eu cyflawni trwy gontractwyr lleol
- g) Sicrhawyd £143,000 gan Lywodraeth Cymru ar gyfer cerdded a beicio mwy a sicrhau bod mesurau cadw pellter cymdeithasol yn eu lle ac yn cael eu cyflawni trwy gontractwyr lleol

5.4 Parhau i gael ei ddatblygu mae'r cynllun adfer cyrchfan. Mae gwaith yr wythnosau diwethaf wedi canolbwyntio ar:

- a) Ymgyrch ailddarganfod Môn yn Ddiogel (yn ddigidol, yn y wasg, ac mewn lleoliadau allweddol)
- b) Cyhoeddi camau ac ymddygiadau diogel a pharchus a chodi ymwybyddiaeth ohonynt
- c) Rheoli gwaith bwrw ymlaen yn ddiogel â phrosiect paentio Pier Biwmares
- d) Datblygu ymgyrch newydd i leihau sbwriel
- e) Ail-lansio gwefan Croeso Môn a newid y cynnwys iddo nodi bod atyniadau a busnesau'n agored
- f) Dechrau rhoi cyhoedduswydd ar y Cyfryngau Cymdeithasol
- g) Ymgysylltu â'r Gymdeithas Twristiaeth i rannu gwybodaeth a deall ei blaenoriaethau a'i phryderon / heriau

5.5 Parhau i gael ei ddatblygu mae cynllun adfer y Gwasanaethau Cymdeithasol a Chymunedol. Mae gwaith yr wythnosau diwethaf wedi canolbwyntio ar:

- a) Cwblhau ymweliadau cartref ac asesiadau'n rhithwir
- b) Ymgymryd â hyfforddiant rhithwir
- c) Gwneud gwaith cynnal a chadw y gofynna tenantiaid amdano yn eu cartrefi.
- d) Cynyddu nifer y gosodiadau a wneir i leihau nifer yr unigolion sy'n cael eu cartrefu mewn llety brys.
- e) Lleihau cefnogaeth gymunedol wrth i breswylwyr allu gwneud mwy drostynt eu hunain yn ddiogel.
- f) Cyflwyno meddalwedd newydd i ganolbwyntio ar leihau ôl-ddyledion rhent tenantiaid lle bo hynny'n bosibl.
- g) Ailgychwyn gweithgareddau cyfranogi tenantiaid a lleoedd cymunedol agored.

5.6 O ddechrau'r pandemig Covid-19, mae tîm Gwasanaethau Cymdeithasol y Cyngor Sir, mewn cydweithrediad â swyddogion a sefydliadau eraill, ar draws y ddwy adran wedi gweithio'n ddiflino i ddiogelu'r preswylwyr mwyaf bregus. Mae staff wedi gweithio saith niwrnod yr wythnos, 24 awr y dydd i ymateb i achosion o COVID-19 a'u cefnogi. Wrth i gyfeiriadau yn y Gwasanaethau Plant a Theuluoedd ac Oedolion ddychwelyd i'w cyfradd arferol, caiff staff eu cyflwyno i'r ddau faes gwasanaeth i reoli hyn. Mae gwaith cynllunio hefyd yn parhau am y Gaeaf yng Nghartrefi Preswyl Ynys Môn, a'r posibilrwydd am ail don.

5.7 Mae'r Cyngor Sir yn parhau i gydweithio a chyflawni mewn perthynas â'r Strategaeth Profi, Orlhain a Diogelu lleol. Mae hyn yn hanfodol er mwyn lleihau achosion newydd, atal posibilrwydd a rheoli achosion lleol. Mae'r galwadau wedi bod yn isel yn ddiweddar, oherwydd nifer isel yr achosion newydd. Mae modd ateb y galw ar hyn o bryd trwy ymrwymiad swyddogion presennol y Cyngor Sir, tra bod y broses recriwtio ranbarthol i gael staff pwrpasol ym mhob un o'r chwe awdurdod lleol yn parhau (gyda Chyngor Sir y Fflint yn arwain). Mae'r Cyngor Sir yn parhau i lobïo a phwyso am fwy o sicrwydd a chysondeb i sicrhau canlyniadau profion yn amserol, rhywbeth sy'n llywio'r gwaith Profi, Orlhain a Diogelu a wneir.

5.8 Daeth yr achosion diweddar mewn ffatri yn Llangefni i ben i bob pwrpas, heb unrhyw dystiolaeth y bu i'r feirws gael ei drosglwyddo i'r gymuned y tu hwnt i weithlu'r ffatri. Mae'r gwaith monitro'n parhau. O safbwynt iechyd yr amgylchedd, mae'r tîm bach o weithwyr proffesiynol hefyd yn cynnal cyfuniad o fesurau rhagweithiol ac adweithiol (gorfodi) i gynnal iechyd a hyder y cyhoedd, sicrhau y cydymffurfir â chanllawiau a deddfwriaeth, a lleihau'r risg o ragor o achosion:

- a) Rhoi cyngor ac arweiniad i bob cartref gofal ar bob mater sy'n ymwneud ag atal a rheoli heintiau COVID.
- b) Rhoi arweiniad i'r gwasanaethau cymdeithasol ar sut gellir sefydlu a chynnal swigod cymdeithasol yn ddiogel i drigolion bregus.
- c) Anfonwyd llythyrau ac e-byst i bob tafarn a bwyty (dros 400 eiddo) gyda chyngor a'u cyfeirio at wybodaeth am sut i agor a gweithredu'n ddiogel.
- d) Mae llythyrau ac e-byst wedi'u hanfon at siopau trin gwallt a siopau harddwch (dros 140 o sefydliadau) gyda chyngor a'u cyfeirio at wybodaeth am sut i agor a gweithredu'n ddiogel.
- e) Paratoi cylchlythyr yn rhoi cyngor i'r fasnach tacsis trwyddedig ar orchuddion wyneb.
- f) Adolygu asesiadau risg ar gyfer y rhai sy'n darparu gofal plant yn yr haf.
- g) Adolygu asesiadau risg a rhoi cyngor pan ofynna busnesau amdano.
- h) Cynnal archwiliadau monitro o adeiladau trwyddedig (tafarndai).
- i) Archwilio eiddo trwyddedig yn rhagweithiol gyda Heddu Gogledd Cymru yn sgil gwybodaeth
- j) Archwilio adeiladau trwyddedig wrth adweithio pan dderbynnir gwybodaeth.
- k) Hysbyseb cydymffurfio wedi'i chyflwyno i eiddo trwyddedig am dorri Rheoliadau Diogelu Iechyd (Cyfyngiadau Coronafeirws) Rhif 2 (Cymru) 2020 fel y'u diwygiwyd (rheoliadau COVID-19).

6 Datblygiad Sefydliadol i Weithio'n Wahanol

- 6.1 Mae pwysigrwydd gweithio'n wahanol, ac ymgorffori newidiadau cadarnhaol ym mhrosesau, ymddygiadau a gwerthoedd y Cyngor Sir, wedi symud ymlaen hefyd. Cynhaliwyd ymarfer adlewyrchu a dysgu (i nodi cryfderau, gwendidau, cyfleoedd a bygythiadau) ar sut mae'r cyfnod brys wedi'i reoli gan aelodau o'r Uwch-dîm Arweinyddiaeth, Penaethiaid Gwasanaeth, a rheolwyr swyddogaeth. Yn ogystal, cwblhawyd arolwg digidol gweithio o gartref gan 897 o aelodau staff. Mae'r canlyniadau'n cael eu dadansoddi ar hyn o bryd ac yn llywio'r blaenoriaethau datblygu sefydliadol a'r cynllun gweithredu i weithio'n wahanol fel rhan o'r 'normal nesaf'.
- 6.2 Mae modd crynhoi themâu allweddol sy'n dod i'r amlwg i weithio'n wahanol (mae modd iddynt gael eu newid a'u datblygu ymhellach) fel:
- Manteisio i'r eithaf ar y cyfleoedd a roddir gan Dechnoleg Gwybodaeth
  - Prif ffrydio ac adeiladu ar y buddion amgylcheddol, hinsawdd a datgarboneiddio
  - Gwella gweithio thematig ar draws y strwythur, gwasanaethau, swyddogaethau a thimau
  - Gwella effeithlonrwydd trwy leihau amseroedd teithio a phrosesau swyddfeydd â llaw
  - Sicrhau gwell cydbwysedd rhwng gweithio yn y swyddfa / gartref, a manteision lles i swyddogion, wrth fynd i'r afael ag unigrwydd ac arwahanrwydd rhai swyddogion sy'n byw ar eu pennau eu hunain.
  - Cynyddu gallu swyddogion i addasu a newid gyda sgiliau, galluogrwydd ac ymddygiadau (sy'n hanfodol ar gyfer y normal nesaf)
  - Cynnal a gwella cydraddoldeb, hygyrchedd gwasanaeth a gofal cwsmer

7 Adfer yr Economi Lleol

7.1 Adfer Canol Trefi

- 7.1.1 Mae cynorthwyo a galluogi preswylwyr ac ymwelwyr i ddychwelyd i bum canol tref yr Ynys yn ddiogel yn flaenoriaeth brys. Rhaid i weithredoedd gyfrannu at godi hyder yn gyffredinol fel bod mwy o bobl yn mynd yn ôl i ganol trefi'n ddiogel ac yn cefnogi busnesau bychain. Mae canol trefi hefyd yn flaenoriaeth gydnabyddedig i Lywodraeth Cymru gyda chydweithrediad rhanbarthol sylweddol. Er mwyn cefnogi adferiad, mae Llywodraeth Cymru wedi neilltuo rhan o'r Rhaglen Buddsoddi Cyfalaf Adfywio wedi'i Dargedu i ddiben arall gan ddefnyddio grant cyfalaf o £108,000. Bydd y cyllid hwn yn cael ei ddefnyddio i:
- Gyflwyno strategaeth arwyddion gyson, glir sydd â brand, yn atgoffa pobl i aros yn ddiogel wrth ymweld (yn gyson â brand "Ailddarganfod Môn" Croeso Cymru). Bydd y strategaeth arwyddion yn dilyn templed syml, gan ddylanwadu ar ymddygiadau i gadw pawb yn ddiogel (a chadw lefelau hyder yn uchel).

- b) Cyfraniad ariannol i bob Cyngor Tref cymwys i gefnogi eu hymdrechion i greu amgylchedd diogel a denu pobl yn ôl. Dylai mesurau wneud i breswylwyr ac ymwelwyr deimlo'n ddiogel, wrth greu amgylchedd croesawgar a chyfeillgar sy'n galluogi busnesau i weithredu'n ddiogel.
- c) Archwilio'r posibilrwydd o dechnoleg ddigidol newydd i wella diogelwch a phrofiad ymwelwyr.

7.2 Datblygu Cynlluniau Cyfalaf Newydd

7.2.1 Gellid ariannu nifer o gynlluniau cyfalaf posibl y Cyngor Sir yn allanol fel rhan o'r adferiad economaidd, gwyrdd, lleol. Mae Llywodraeth Cymru yn ystyried pa gynlluniau ledled y wlad y gellid eu cefnogi a'u cyflawni heb unrhyw oedi. Gallai'r rhain fod o fudd i'r Ynys, yr economi, busnesau, cymunedau a'r Cyngor Sir yn y tymor byr a'r tymor hir. Fodd bynnag, er mwyn manteisio i'r eithaf, rhaid i'r cynlluniau gael eu datblygu'n llawn a bod yn barod i'w gweithredu. Mae angen adnoddau a gallu ychwanegol i allu symud ymlaen gyda'r cynlluniau blaenoriaeth y cytunwyd arnynt o ran dyluniad, costau, buddion a chaniatâd. Heb y buddsoddiad ychwanegol hwn, ni fydd y Cyngor Sir na'r Ynys yn gallu manteisio i'r eithaf ar gyfleoedd cyllid grant cyfalaf gan Lywodraeth Cymru mewn meysydd thematig allweddol sy'n gyson â'r Cynllun Corfforaethol, megis:

- * codi tai cyngor newydd
- * Cyfleusterau Parcio a Rhannu Cerbydau Trydan a mannau gwefru Ceir Trydan mewn lleoliadau twristiaeth strategol
- * seilwaith gwyrdd i annog newid ymddygiad
- * codi unedau busnes newydd mewn ymateb i anghenion lleol
- * gwella cyfleusterau lles ac iechyd corfforol
- * manteisio ar werth economaidd, cymdeithasol a diwylliannol twristiaeth

7.3 Rheoli Contractau

7.3.1 Mae'r Cyngor Sir wedi ymrwymo i gynorthwyo busnesau lleol i is-gontractio neu gontractio'n uniongyrchol gyda'r Awdurdod. Mae gwaith ar y gweill i baratoi 'Llawlyfr Rheoli Contractau', gydag chymorth a gwybodaeth. Dylai hyn ddod law yn llaw â hyfforddiant, cyngor a chefnogaeth effeithiol. Mae angen system ddigidol hefyd fel bod modd rheoli, monitro ac adrodd ar gontract yn effeithiol ac yn gyson. Mae Llywodraeth Cymru'n gweithio gyda phorth Gwerth Cymdeithasol i greu system mesur buddion / canlyniadau sy'n cyd-fynd â saith thema Deddf Lles a Chenedlaethau'r Dyfodol. Mae gwaith eisoes ar y gweill i ystyried sut gellir gwella gwaith monitro ac adrodd corfforaethol. Byddai'r camau hyn yn cyfrannu at sicrhau y gellir gwireddu mwy o fuddion lleol trwy gontractau.

8 Newid i Ffordd yr Awdurdod o Weithio

8.1 Cyswllt Môn

8.1.1 Mae angen adolygu'r addasiadau a'r newid mewn dull i amddiffyn y gweithlu, y preswylwyr a chynnal gwaith darparu gwasanaeth o ran blaen tŷ Cyswllt Môn yn y dyfodol. Mae yna gyfleoedd i addasu'r model gweithredu cyfredol a threialu gwahanol ddulliau tra'n cynnal y gwasanaeth craidd a ddarperir o'r prif swyddfeydd yn Llangefni. Y nod fydd cynnal cydraddoldeb mynediad, safonau gofal cwsmer, diogelwch, bod yn gynhwysol a lleihau'r angen i deithio. Gwneir hyn er mwyn treialu trefniadau cyswllt aml-sianel, defnyddio cyfleusterau yn y gymuned, hyrwyddo sianeli digidol a sicrhau "mynediad i bawb".

8.1.2 Mae'r Cyngor wedi ymrwmo i gydraddoldeb cyfleoedd a hygyrchedd a byddai'r arbrawf yn llywio penderfyniadau'r dyfodol ar sut dylai cyfleusterau cymunedol weithredu fel hybiau/pyrth i ymgysylltu, rhannu gwybodaeth a chyfathrebu'n rhithwir gyda phreswylwyr nad oes ganddynt eu dyfeisiau personol na'r modd i gysylltu. Byddai'r arbrawf hwn yn fodd i'r preswylwyr archebu cyfnod amser i fynd i lyfrgell a chyfarfod ag aelod o Dîm Cyswllt Môn yn rhithwir heb fod angen teithio. Pe bai hyn yn llwyddiannus, yna byddid yn symud ymlaen gyda'r broses o'i gyflwyno i wahanol Wasanaethau.

8.2 Dyluniad a diwylliant Sefydliadol (Gweithio'n Wahanol)

8.2.1 Dros y tair blynedd diwethaf mae'r Cyngor wedi cynnal nifer o brosiectau i newid y ffordd y mae'r Cyngor yn gweithio, yn fewnol a hefyd sut mae'n ymdrin â'i gwsmeriaid. Mae prosiectau sydd wedi arwain at newidiadau gweithredol wedi cynnwys prosiect Rheoli Cysylltiadau Cwsmeriaid, prosiect Adnoddau Dynol / Cyflogres Northgate, gwelliannau i'r system gynllunio, ei gwneud yn bosib i gwsmeriaid dalu am wasanaethau'r Cyngor trwy'r rhyngwyd, integreiddio ffurflenni Budd-dal Tai yn uniongyrchol i'r system swyddfa gefn, cyflwyno dogfennu llif gwaith mewn Cynllunio a Refeniw a Buddion. Mae'r holl newidiadau hyn wedi gwella amseroedd prosesu ac wedi rhyddhau staff rhag ymgymryd â gwaith papur.

8.2.2 Mae gwerthwyr meddalwedd hefyd yn cyflwyno cenhedlaeth newydd o feddalwedd sy'n cynnig lefel uwch o awtomeiddio, gan ganolbwyntio ar lifoedd gwaith i wneud prosesau'n fwy effeithlon. Fodd bynnag, fel iawn am hyn, mae gwerthwyr yn chwilio am gwsmeriaid i symud i raglen y telir amdani wrth danysgrifio amdani ac sydd yn y cwmwl yn hytrach nag ar y gweinyddwyr ffisegol a gaiff eu rhedeg gan y Cyngor. Mae'r mathau hyn o drefniadau'n fwy costus na'r costau trwyddedu traddodiadol ond maent yn creu arbedion i'r Awdurdod o ran cost cefnogi gweinyddwyr ffisegol a'r ynni a ddefnyddir wrth redeg y gweinyddwyr. Mae angen gwneud mwy o waith i ystyried manteision ac anfanteision defnyddio mwy o feddalwedd yn y cwmwl ond mae'n gyfle i newid prosesau busnes y Cyngor ac mae hefyd yn cyfrannu at leihau ôl troed carbon y Cyngor.

8.2.3 Mae cyfle hefyd i sicrhau mwy o newid nawr trwy gyflwyno adnodd ychwanegol. Gellid defnyddio'r adnodd ychwanegol i gynyddu gwaith cyflwyno mwy o wasanaethau y gellir eu darparu i gwsmeriaid sy'n defnyddio'r system Rheoli Cysylltiadau Cwsmeriaid. Yn gyflym, byddai hyn yn cael effaith ar nifer y systemau papur sy'n gweithredu yn y Cyngor a byddai'n fodd i gwsmeriaid gael mynediad at fwy o wasanaethau'r Cyngor heb orfod dod i swyddfeydd y Cyngor. Un enghraifft yn unig yw hon ond gallai fod meysydd eraill a allai elwa ar yr adnodd ychwanegol hefyd.

8.2.4 Mae'r Grŵp Trawsnewid Prosesau Busnes, dan gadeiryddiaeth y Pennaeth Trawsnewid, yn monitro ac yn rheoli'r gwaith i wella prosesau busnes y Cyngor. Rhagwelir y bydd y Grŵp hwn yn parhau â'r gwaith hwn gan gynnwys monitro'r defnydd a wneir o unrhyw gyllid ychwanegol sydd ar gael a'r buddion a wireddir ac adrodd arno. Mae'r Grŵp Trawsnewid Prosesau Busnes yn adrodd i'r Bwrdd Trawsnewid Corfforaethol.

9. Cyllideb Teithio a Chynhaliath (2020/2021)

9.1.1 Mae gan staff y cyngor sy'n defnyddio eu cerbydau preifat eu hunain i deithio ar fusnes y Cyngor hawl i hawlio lwfans car am y milltiroedd a wneir yn unol â chynllun y Cyngor y cytunwyd arno. Cedwir y gyllideb i ariannu'r costau hyn o fewn cyllidebau gwasanaeth unigol. Mae'r pandemig a'r cyfyngiadau symud yn sgil hynny wedi gorfodi'r Cyngor i weithredu'n rhithwir, sy'n rhoi cyfle i wneud arbedion unwaith ac am byth (2020/21 yn unig) a, hefyd, arbedion parhaol. Dros y pedwar mis diwethaf, mae'r holl ymweliadau nad ydynt yn hanfodol wedi dod i ben ac mae gwasanaethau wedi gallu parhau â lefel o wasanaeth a gyflawnir trwy alwadau ffôn a fideo, cael tystiolaeth trwy ffotograffau a chynnal archwiliadau rhithwir.

9.2.2 £665,200 yw cyfanswm cyllideb y lwfans ceir a £23,250 yw'r gyllideb cynhaliath ar gyfer 2020/2021. Mae tynnu cyllidebau a ariennir gan grant, cyllideb ddirprwyedig ysgolion a chyllideb y Cyfrif Refeniw Tai yn gostwng y ffigurau hyn i £591,260 ar gyfer lwfansau ceir a £21,760 ar gyfer cynhaliath. Dylid, hefyd, ddiystyru cyllidebau ar gyfer teithio hanfodol i ofalwyr cartref a gofalwyr maeth gan fod y gwasanaethau hyn wedi parhau yn ystod cyfnod y cyfyngiadau symud. Mae hyn yn lleihau'r cyllidebau ymhellach i £439,920 ar gyfer lwfansau ceir a £21,760 ar gyfer cynhaliath.

9.3.3 Mae cymharu'r cyllidebau hyn â'r gwir wariant hyd ddiwedd y chwarter cyntaf yn dangos mai dim ond 10.7% o'r gyllideb lwfansau ceir wedi'u haddasu a 2.9% o'r gyllideb cynhaliath wedi'i haddasu a wariwyd yn ystod y chwarter cyntaf. Os bydd rhyw lun o normalrwydd yn yr ail chwarter ac ymlaen, mae'n debygol y bydd tanwariant sylweddol. Y cynnig, felly, yw lleihau'r cyllidebau hyn 25% a defnyddio'r arian a gynhyrchir i ariannu gwaith adfer arall yn 2020/21. Bydd hyn yn creu cronfa o £115,420.

9.3.4 Bydd yr holl gyllidebau lwfans ceir yn cael eu hadolygu fel rhan o'r broses gosod cyllideb ar gyfer 2021/22 er mwyn cyfrannu at y targed arbedion cyffredinol.

B - Pa opsiynau eraill wnaethoch chi eu hystyried a pham y bu i chi eu gwrthod a/neu ddewis yr opsiwn hwn?

C – Pam mai penderfyniad i'r Pwyllgor Gwaith yw hwn?

Materion adfer ac ailneilltuo cyllidebau y cytunwyd arnynt mewn ymateb i effeithiau argyfwng Covid-19

D – Ydi'r penderfyniad hwn yn gyson â'r polisi a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn?

Ydi

DD – Ydi'r penderfyniad hwn o fewn y gyllideb a gymeradwywyd gan y Cyngor

Ydi – ond gydag ychydig o ailneilltuo o'r cyllidebau y cytunwyd iddynt

E – Effaith ar ein Cenedlaethau i'r Dyfodol (os yw'n berthnasol)

1	Sut mae'r penderfyniad hwn yn cael effaith ar ein hanghenion tymor hir fel Ynys	Mae'r argymhellion arfaethedig yn ymateb i'r anghenion a'r cyfleoedd uniongyrchol, gan obeithio cryfhau'r sylfaen a'r gallu i ymateb i heriau a chyfleoedd yn y dyfodol (o ganlyniad uniongyrchol i argyfwng COVID-19).
2	A yw hwn yn benderfyniad y rhagwelir y bydd yn atal costau / bod yn ddibynnol ar yr Awdurdod yn y dyfodol? Os felly, sut:	Ydi - gallai'r gweithgareddau y byddid yn bwrw ymlaen â nhw yn fodd i gael gwasanaeth mwy effeithlon, cyfartal a modern i ddiwallu anghenion lleol.
3	A ydym wedi bod yn gweithio ar y cyd â sefydliadau eraill i ddod i'r penderfyniad hwn. Os felly, rhowch wybod i bwy:	Mae'r Cyngor Sir wedi bod yn cydweithredu'n rhanbarthol ac yn lleol i sicrhau y caiff ei gynigion eu llywio gan anghenion a chyfleoedd lleol.

4	A yw dinasyddion Ynys Môn wedi chwarae rhan wrth ddrafftio'r ffordd hon ymlaen? Esboniwch sut: -	
5	Amlinellwch pa effaith y mae'r penderfyniad hwn yn ei chael ar yr Agenda Cydraddoldeb a'r Gymraeg	Er mwyn cynnal a gwella'r ddarpariaeth gwasanaeth yn ystod y cyfnod adfer, bydd cyfle cyfartal a gwybodaeth / gwasanaethau dwyieithog yn parhau i fod yn hanfodol bwysig.

E – Pwy wnaethoch ymgynghori â nhw?		Beth wnaethon nhw ei ddweud?
1	Y Prif Weithredwr/ Tîm Arweinyddiaeth Strategol (gorfodol)	Cynigion wedi'u defnyddio i lywio cwrpas a natur yr adroddiad terfynol ac i ddylanwadu arnynt
2	Cyllid / Adran151 (gorfodol)	Cefnogi'r argymhellion
3	Swyddog Monitro / Cyfreithiol (gorfodol)	Cefnogi'r argymhellion
4	Adnoddau Dynol (AD)	Cefnogi'r argymhellion
5	Eiddo	
6	Technoleg Gwybodaeth a Chyfathrebu (TGCH)	Cefnogi'r argymhellion
7	Caffael	Cefnogi'r argymhellion
8	Sgriwtini	
9	Aelodau Lleol	

F - ATODIADAU:

FF – Papurau Cefndir (a fyddech cystal â chysylltu ag awdur yr Adroddiad am ragor o wybodaeth):
Pwyllgor Gwaith - Cynllunio Gwaith Cynnar ar gyfer Adfer yn dilyn Haint y Coronafeirws (Cyfarfod dydd Llun, 13eg o Orffennaf)